

Konservering af »skraber« fra Langerøn, Læsø

Af Ove Madsen

I efteråret 1991 fik vi på Viborg Amts Konserveringsværksted i Skive indleveret nogle større og mindre rustklumper fra udgravninger på Langerøn, Læsø, hvor der havde været foretaget undersøgelser af saltsydeanlæg – se redegørelsen ved Jens Vellev foran i dette bind af hikuin. En foreløbig røntgenundersøgelse afslørede, at klumperne indeholdt slagger, nagler, nagleplader, jernfragmenter samt en ubestemmelig jerngenstand. På røntgenbilledet var det tydeligt at se, at der manglede noget af genstanden. Der blev taget nye røntgenbilleder af genstanden (fig. 2) samt af alle fragmenterne, og på grundlag af disse billeder, blev der lavet tegninger af alle fragmenterne samt af genstanden. Disse tegninger blev stykket sammen, så vi kunne danne os et billede af genstandens form og omrids.

Røntgenbillederne afslørede også, at genstanden er hul, det vil sige, at det metalliske jern er korroderet bort. På grund af det langsomme henfald i jorden har jernet kunnet trænge ud gennem overfladen uden at ødelægge denne, således at vi nu står med et hult aftryk af genstanden. Da der ikke er metallisk jern tilstede, er der ingen fare for yderligere korrosion, så en udvaskning var ikke nødvendig. På grund af at jernet er korroderet bort, er den mekaniske stabilitet ikke ret stor. Det var derfor nødvendigt at vacuumimprægnere genstanden og alle fragmenterne med akryllak. Efter imprægneringen blev alle stykkerne afrenset med sandblæser og en lille trykluftdrevet graverpen (fig. 1).

På nær enkelte manglende stykker kunne genstanden nu limes sammen og til slut igen imprægneres med akryllak. Det manglende stykke i kanten blev udfyldt med akrylplade og indfarvet plastikmasse (fig. 3).

Genstanden er 20 cm lang med skaftdølle og et 11 cm bredt buet skær. Inde i døllen ses rester af træ, så

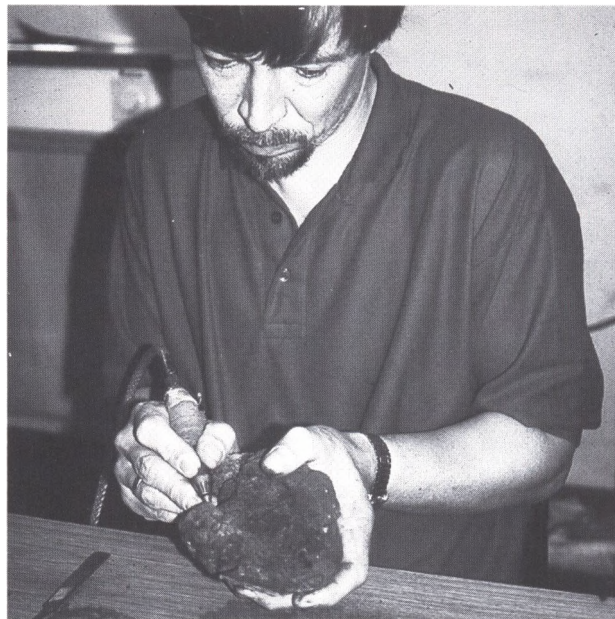

Fig. 1. Rustklumpen med »skraber« undersøgelse af Ove Madsen. Foto: Jens Vellev.

genstanden må formodes at have været monteret på et ca. 4 cm tykt træskaft.

På grundlag af røntgenbillederne kan vi gætte på, hvordan genstanden er fremstillet. Der udhamres et kort tykt jernstykke, hvis ene ende hamres ud til det halvrunde skær. Skaftenden hamres ud i vifteform, og døllen dannes ved, at denne vifte rulles sammen (fig. 4).

Hvad genstanden har været brugt til, er svært at

sige. En af vore kollegaer, der arbejder på Svalbard, havde set et lignende redskab, der blev brugt til at skrabe spæk af hvaler. Det er dog ikke særlig sandsynligt, at genstanden har været brugt til dette formål, idet skæret ikke ser ud til at have været særlig skarpt. Det mest nærliggende er nok, at det har været brugt i forbindelse med saltproduktionen f.eks. til at skrabe saltet af panderne.

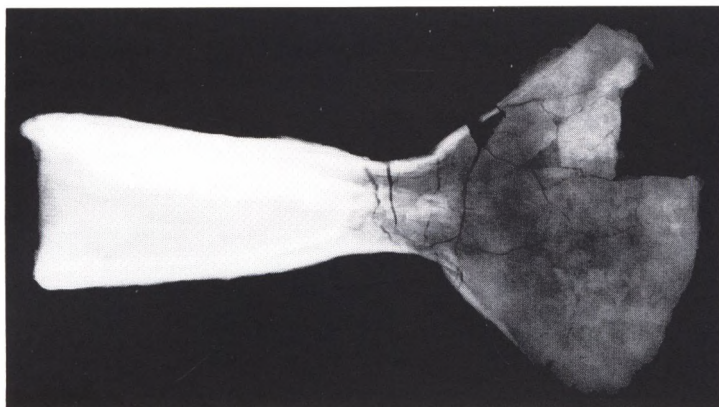

Fig. 2. Røntgenbillede af »skraber« fra Langerøn på Læsø. Foto: O. M.

Fig. 3. »Skraber« efter konservering. Foto: Arne Vindum, Viborg Stiftsmuseum.

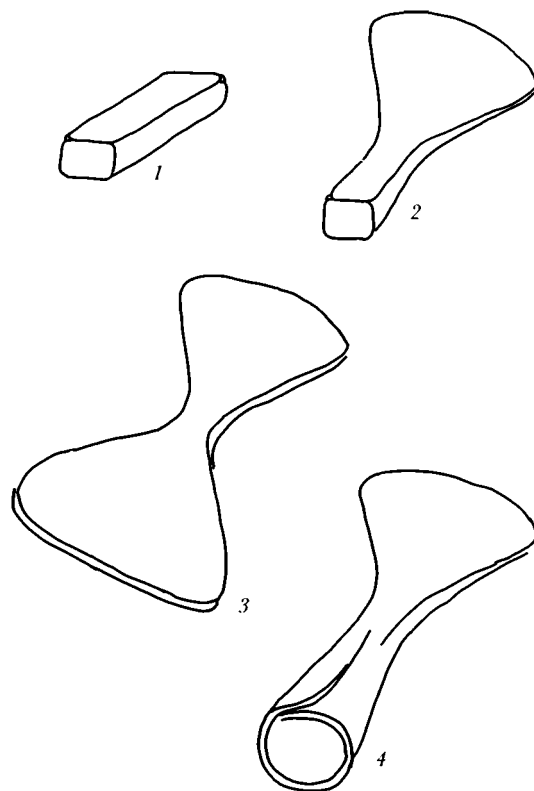

Fig. 4. Fremstillingen af »skraber« kan være foregået på følgende måde: 1: Der udhamres et kort tykt jernstykke. 2: Den ene ende hamres ud til det halvrunde skær. 3: Skaftenden hamres ud i vifteform. 4: Døllen dannes ved sammenrulning. Tegning: O. M.